

مفيد المستفيد في كفر تارك التوحيد

MUFÎDÜ'L-MÜSTEFÎD
FÎ KÜFRİ TÂRİKİ'T-TEVHÎD

KİTABIN ÖZETİDİR

UBEYDULLAH ARSLAN

— İSLAM DAVETÇİSİ —

Okuduğunuz için teşekkür ederim.

1. DERS

PEYGAMBERLERİN DAVETİNİN ÖZÜ: ALLAH'I TEVHİD ETMEK

METİN

Amr b. Abese es-Sülemî anlatıyor: “Cahiliye döneminde insanların sapıklık içinde olduklarını ve putlara ibadet ettikleri için hak üzere bulunmadıklarını düşünürdüm. Mekke’de, birtakım haberler bildiren bir adam bulunduğunu işitince bineğime binerek Mekke’ye geldim. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem o sırada kavminden gizleniyordu. Ona ulaştım ve: ‘Sen nesen?’ diye sordum. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem: ‘Ben bir nebiyim.’ dedi. Ben: ‘Nebî nedir?’ diye sorunca: ‘Allah beni gönderdi.’ buyurdu.

Ben: ‘Allah seni ne ile gönderdi?’ diye sorunca, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem: “Allah’ın beni gönderdiği şey şudur: Akrabalık bağlarını gözetmek, putları kırmak, Allah’ı birlemek ve O’na hiçbir şeyi ortak koşmamak.’ buyurdu.

Ben: “Bu hususta seninle beraber kim var?” diye sorunca, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem: “Bir hür ve bir köle.” buyurdu. O sırada yanlarında Ebû Bekir ve Bilâl vardı.

Ben: “Ben de sana tâbi olacağım.” dedim. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem: “Benimle şimdi gelemeyeceğini görüyorum; kendi hâlini ve insanların durumunu da gördüğünü biliyorum. Ailene dön, ben üstün geldiğimde bana gel.” buyurdu.

Ben ailemin yanına döndüm. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem daha sonra Medine’ye hicret etti. Onun haberlerini takip etmeye devam ettim. Medine’den gelen bir topluluğa onu sordum. Onlar, insanların süratle ona yöneldiğini ve kavminin onu öldürmek istediği hâlde buna başaramadığını bildirdiler.

Bunun üzerine Medine’ye geldim. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem huzuruna girdim ve: “Ey Allah’ın Resûlü! Beni tanıyor musun?” diye sordum. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem: “Evet. Sen Mekke’de benimle karşılaşan kişisin.” buyurdu.

Ben: “Allah’ın bana öğrettiği şeyleri bana öğret.” dedim. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem bana namaz vakitlerini ve bazı ibadet hükümlerini öğretti.

ŞERH

Bu hadiste, peygamberlerin davetinin temeli açıkça ortaya konulmaktadır: Allah’ı birlemek ve O’na hiçbir şeyi ortak koşmamak. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, tevhidi anlatırken putları kırmayı da zikretmiştir. Bu, tevhidin yalnızca “Allah birdir” demekle olmadığını; ibadet edilen her şeyi Allah’tan başkası olmaktan çıkarmayı da gerektirdiğini gösterir. Amr b. Abese’nin hakkı aramak için yola çıkması, samimiyyetin ve gayretin önemini ortaya koyar. Peygamberlere tâbi olan kimse, onların davetini öğrenir ve hayatını bunun üzere kurar. Bütün peygamberlerin ortak çağrısı, insanların yalnız Allah’a kulluk etmesi ve tâğuttan uzak durmasıdır.

DELİL

“Biz her ümmete, ‘Allah’a ibadet edin ve tâğuttan kaçının’ diye bir resûl gönderdik.”

(Nahl, 36)

DERSİN ÖZÜ

Peygamberlerin davetinin temeli, yalnız Allah’a ibadet etmek ve şirki terk etmektir.

2. DERS

MÜMİNLERİN VE KÂFİRLERİN KISSALARINDAN İBRET ALMAK

METİN

Bil ki Allah'ın sana rahmet etmesinin sebeplerinden biri, Allah'ın Kitabı'ndaki müminlerin ve kâfirlerin kıssalarını düşünmendir. Allah müminlerin kıssalarını, onları sevmen, onlara uyman ve onların yoluna rağbet etmen için zikretmiştir. Kâfirlerin kıssalarını ise onlara buğzetmen, onların yollarından sakınman ve onların hâllerinden ibret alman için zikretmiştir.

İnsanların çoğu bu kıssaları yalnızca geçmişte yaşamış kimselerin haberleri olarak görür. Hâlbuki bunlardan makast, müminlerin yolunu tanımak ve ona tâbi olmak; kâfirlerin yolunu tanımak ve ondan sakınmaktır. Kişi, geçmiş ümmetlerin başına gelenleri düşünüp onların helâk sebeplerini öğrendiğinde, kendisini aynı yollara götürecek şeylerden de sakınır.

ŞERH

Kur'an kıssalarının gayesi yalnızca geçmiş hadiseleri bildirmek değildir. Allah, hak ehlinin yolunu tanıtmak ve onların izinden gidilmesini sağlamak; bâtıl ehlinin yolunu göstermek ve ondan sakındırmak için bu haberleri zikreder. Bu sebeple mümin, peygamberlerin ve onlara tâbi olanların imanını, tevhidini ve sebatını kendisine örnek edinir.

Bâtılın yolunu öğrenmek de dini korumanın sebeplerindendir. Şirki tanımayan kimse ona düşebilir; bâtılın hangi yollarla ortaya çıktığını bilmeyen kimse de aynı bâtılla farklı bir isim altında karşılaştığında onu tanımayabilir.

Bu nedenle hak bilinip ona bağlanıldığı gibi, bâtıl da bilinip ondan uzak durulur.

DELİL

“Şüphesiz onların kıssalarında akıl sahipleri için ibret vardır.”

(Yûsuf, 111)

DERSİN ÖZÜ

Mümin, hak ehline uymak ve bâtıl ehlinin yolundan sakınmak için kıssalardan ibret alır.

3. DERS

TEVHİDİ BİLMEK, ŞİRKİ TANIMAK VE ONDAN SAKINMAK

METİN

İbrahim aleyhisselâm şöyle dua etmiştir: “Beni ve oğullarımı putlara ibadet etmekten uzak tut. Rabbim! Çünkü onlar insanlardan birçoğunu saptırdılar.”

İbrahim aleyhisselâm Allah'ın dostu, muvahhidlerin imamı ve putları kıran kimse olduğu hâlde şirkten korkmuş ve kendisiyle çocuklarını putlara ibadet etmekten uzak tutması için Rabbine dua etmiştir.

İbrahim et-Teymî bu âyet hakkında şöyle demiştir: “İbrahim'den sonra belâdan emin olan kimdir?”

Bundan dolayı kulun tevhidi öğrenmesi, onu bozan şeyleri bilmesi ve şirkten korkması gerekir. Çünkü kişi şirki tanımazsa farkında olmadan ona düşebilir. Nitekim Huzeyfe b. Yemân şöyle demiştir: “İnsanlar Resûlullah'a ﷺ hayrı sorarlardı. Ben ise bana ulaşmasından korktuğum için ona şerri sorardım.”

ŞERH

Tevhidi bilmek, yalnızca onun faziletini öğrenmekle tamamlanmaz; onu bozan şirkin de bilinmesi gerekir. İbrahim aleyhisselâmın şirkten korkması, insanın kendi imanına güvenerek şirk tehlikesinden emin olmaması gerektiğini gösterir.

Kul, bâtılı sevdiği için değil ondan korunmak için öğrenir. Şirkin sebeplerini, yollarını ve insanı ona götüren şeyleri tanıması, tevhidini muhafaza etmesine yardımcı olur. Selefin şirke karşı korkusu da buradan kaynaklanmaktadır. İlim arttıkça kişinin tevhidi koruma konusundaki dikkati de artar.

DELİL

“Beni ve oğullarımı putlara ibadet etmekten uzak tut.”

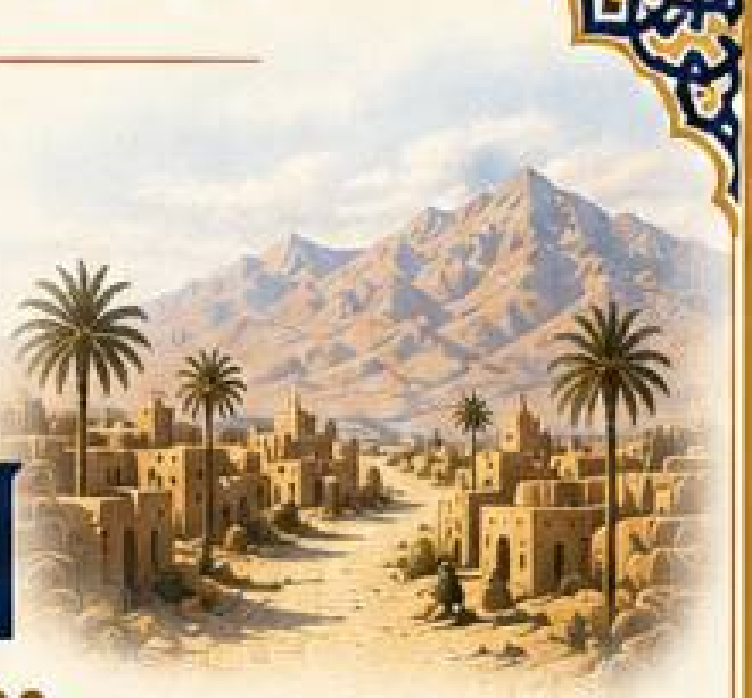
(İbrahim, 35)

DERSİN ÖZÜ

Tevhidi korumak için şirki tanımak ve ondan korkup sakınmak gerekir.

4. DERS

HAK, HER ZAMAN ÇOĞUNLUKLA ÖLÇÜLMEZ

METİN

Amr b. Abese, Resûlullah'ın ﷺ davetini öğrendiğinde ona “Bu konuda seninle beraber kim var?” diye sormuş; Resûlullah ﷺ yanında bir hür ve bir kölenin bulunduğunu bildirmiştir. O dönemde tevhid davetine tâbi olanların sayısı son derece azdı.

İnsanların büyük çoğunluğunun bir inancı veya yolu benimsemesi, onun mutlaka hak olduğunu göstermez. Peygamberlerin tarihinde hakka tâbi olanların az, onlara karşı çıkanların ise çok olduğu dönemler yaşanmıştır. Buna rağmen hak, insanların çokluğuyla değil Allah'ın vahyi ve Resûlünün ﷺ getirdiği delille belirlenmiştir.

Bu nedenle mümin, hak ehlinin azlığından dolayı hakka karşı şüpheye düşmemeli; bâtil ehlinin çokluğundan dolayı da onların yoluna aldanmamalıdır. Bir sözün veya amelin doğruluğunu değerlendirirken insanların sayısına değil, Kitap ve Sünnet'e uygun olup olmadığına bakmalıdır.

DELİL

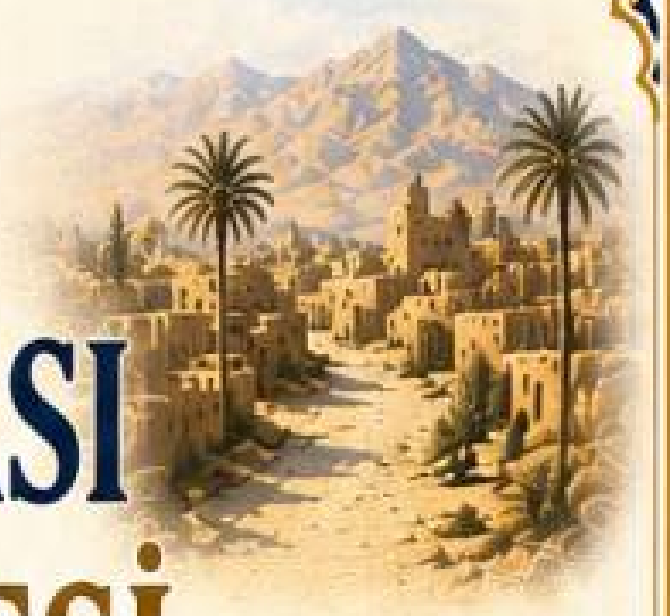
“İblîs onlar hakkındaki zannını gerçekten doğru çıkardı; müminlerden bir grup dışında ona uydular.”

(Sebe, 20)

DERSİN ÖZÜ

Hakkın ölçüsü
çoğunluk değil,
Allah'ın vahyidir.

5. DERS

İSLAM'IN GARİP BAŞLAMASI
VE YENİDEN GARİPLEŞMESİ

METİN

İslam ilk ortaya çıktığında insanların alıştıkları inanç ve yaşayışlara aykırı görüldüğü için ona tâbi olanlar azdı. Tevhid davetine sarılan ilk Müslümanlar, toplumlarının çoğunluğuna karşı hakkı savunmuş ve bu sebeple insanlar arasında garip kalmışlardı. Ancak onların azlığı, üzerinde bulundukları hakkın değerini değiştirmemiştir.

Zamanla insanların sünnetten uzaklaşması, bid'atlerin yayılması ve dinin bazı hükümlerinin terk edilmesiyle İslam yeniden başlangıçtaki gibi garip hâle gelebilir. Böyle zamanlarda Kitap ve Sünnet'e bağlı kalan kimseler insanların arasında azınlıkta bulunabilir ve savundukları hakikatler toplum tarafından yabancı görülebilir.

Bu sebeple mümin, dinin insanlar arasında garip görülmesinden dolayı hakka bağlılığını terk etmemelidir. İnsanların bozulduğu zamanda dini korumak, sünnete sarılmak ve tevhid üzere sebat etmek büyük bir fazilettir. Hak ehlinin azlığı mümini korkutmamalı; bâtılın yaygınlığı da onu hak yolundan çevirmemelidir.

DELİL

“İslam garip başladı ve başladığı gibi yeniden garip olacaktır. Ne mutlu gariplere!”

(Müslim)

DERSİN ÖZÜ

Hak garip kalsa bile mümin Kitap ve Sünnet'e bağlılığını korur.

6. DERS

MÜŞRİKLERE BENZEMEYE GÖTÜREN YOLLARIN KAPATILMASI

METİN

Tevhidi korumak yalnızca açık şirki terk etmekle sınırlı değildir. Mümin, kendisini zamanla müşriklerin inanç ve ibadet yollarına yaklaştıracak davranışlardan da sakınmalıdır. Çünkü bâtil ehline mahsus dinî özelliklerin benimsenmesi, onların yollarının normal görülmesine ve aradaki dinî ayrımın zamanla zayıflamasına sebep olabilir.

İslam bu sebeple şirke götüren yolların önceden kapatılmasına önem verir. Müşriklerin dinlerine mahsus ibadetleri, sembolleri ve dinî uygulamaları benimsemek sıradan bir benzerlik değildir. Bununla beraber her benzer davranış aynı hükümde değildir; fiilin mahiyeti, maksadı ve müşriklerin dinine mahsus bir özellik olup olmadığı dikkate alınır.

Müminin gayesi yalnızca şirkten uzak kalmak değil, tevhidini koruyacak sebeplere de sarılmaktır. Bu nedenle Allah'tan başkassına kulluğa, bâtil inançların yüceltilmesine veya müşriklerin dinî yollarının benimsenmesine götürebilecek kapılardan uzak durur. Böylece tevhid hem kalpte hem de amelde muhafaza edilir.

DELİL

“Kim bir topluluğa benzerse o da onlardandır.”

(Ebû Dâvüd;
Elbânî: sahih)

DERSİN ÖZÜ

Tevhidi korumak,
şirke götüren yollardan da
sakınmayı gerektirir.

7. DERS

ALLAH'TAN BAŞKASI İÇİN
KURBAN KESMEK

METİN

Kurban kesmek yalnızca et elde etmek için yapılan sıradan bir davranış değildir; Allah'a yakınlaşma niyetiyle yapıldığında bir ibadettir. Bu sebeple kurban, adak ve benzeri kulluk fiilleri yalnız Allah'a yöneltilmelidir. Bir kimsenin Allah'tan başkasına yakınlaşmak, onu yüceltmek veya ondan manevî bir fayda beklemek amacıyla kurban kesmesi, ibadeti Allah'tan başkasına yöneltilmesi anlamına gelir.

Cahiliye müşrikleri de birtakım kurbanlarını putlarına ve bâtil mabutlarına yakınlaşmak amacıyla kesiyorlardı. İslam ise namazın Allah'a tahsis edildiği gibi kurbanın da yalnız O'nun için yapılmasını emretmiştir. Kurbanın ibadet olan yönünü Allah'tan başkasına tahsis etmek tevhidle bağdaşmaz.

Bu nedenle mümin, kurbanını yalnız Rabbi için keser. Bir kabir, veli, cin veya başka bir varlığa yakınlaşmak maksadıyla kurban kesmez. Çünkü tevhidin esası, dua ve namaz gibi kurban da dâhil olmak üzere bütün ibadetleri yalnız Allah'a tahsis etmektir.

DELİL

“De ki: Şüphesiz benim namazım, kurbanım, hayatım ve ölümüm âlemlerin Rabbi Allah içindir. O'nun hiçbir ortağı yoktur.”

(En'âm, 162-163)

DERSİN ÖZÜ

**Kurban bir ibadettir
ve yalnız Allah için
yapılır.**

8. DERS

CAHİLİYE ŞİRKİNİ TANIMADAN KUR'AN'I DOĞRU ANLAYAMAMA TEHLİKESİ

METİN

Kur'an'ın tevhid ve şirk hakkında verdiği mesajı doğru anlamak için, Resûlullah'ın ﷺ kendilerine gönderildiği cahiliye müşriklerinin inançlarını tanımak gerekir. Çünkü Kur'an'ın birçok âyeti onların Allah hakkındaki kabullerini, ibadetlerini Allah'tan başkasına yöneltmelerini ve bunu hangi gerekçelerle yaptıklarını açıklamaktadır.

Cahiliye müşrikleri Allah'ın varlığını bütünüyle inkâr etmiyorlardı. Allah'ın yaratıcı ve rızık verici olduğunu kabul etmelerine rağmen dua, kurban, şefaathalebi ve yakınlaşma gibi kulluk türlerinde Allah ile aralarına başka varlıklar koyuyorlardı. Onların temel sapması, ibadeti yalnız Allah'a tahsis etmemeleri ve birtakım varlıkları Allah'a yaklaşmak için vasıta edinmeleriydi.

Bu sebeple cahiliye şirkinin mahiyetini bilmeyen kimse, Kur'an'ın müşriklere yönelttiği reddiyeleri eksik anlayabilir. Tevhidi doğru kavramak için yalnızca Allah'ın Rab olduğunu kabul etmek değil, ibadetin hiçbir çeşidini Allah'tan başkasına yöneltmemek gerektiği bilinmelidir. Şirkin nasıl ortaya çıktığını tanımak da kişinin kendi tevhidini korumasına yardımcı olur.

DELİL

“Onlara: ‘Gökleri ve yeri kim yarattı?’ diye sorsan mutlaka ‘Allah’ derler.”

(Lokmân, 25)

DERSİN ÖZÜ

Tevhidi doğru anlamak için cahiliye şirkinin ne olduğunu bilmek gerekir.

9. DERS

LÂT, UZZÂ VE MENÂT:
SALİHLERİ YÜCELTMENİN
ŞİRKE DÖNÜŞMESİ

METİN

Şirk her zaman Allah'ın varlığını inkâr etmekle başlamaz. Bazen salih kimselere duyulan sevginin ve saygının sınırı aşması, zamanla onları Allah ile kul arasında vasıta edinmeye ve nihayet ibadetin bazı çeşitlerini onlara yöneltmeye kadar varabilir. Cahiliye toplumunda Lât, Uzzâ ve Menât gibi bâtil mabutlara gösterilen bağlılık bunun açık örneklerindendir.

İnsanlar başlangıçta bir salihi hatırlamak, ona hürmet etmek veya onun makamını yüceltmek gibi gerekçelerle aşırılığa düşebilirler. Fakat bu yüceltme zamanla dua etmeye, yardım istemeye, adak adamaya veya yakınlaşma maksadıyla kurban kesmeye dönüşürse Allah'a ait ibadet hakkı başkasına verilmiş olur. Böylece sevgi ve hürmet adı altında başlayan aşırılık şirke ulaşabilir.

Bu sebeple tevhid, salihleri sevmeyi yasaklamaz; fakat onları kulluk makamına yükseltmeyi kesin olarak reddeder. Peygamberler ve salihler sevilir, örnek alınır ve hakları korunur; ancak dua, istiğâse, adak, kurban ve diğer ibadetler yalnız Allah'a yöneltilir. Tevhidi korumanın yollarından biri de salihler hakkında aşırılığa düşmemektir.

DELİL

*“Lât'ı, Uzzâ'yı ve
diğer üçüncüsü Menât'ı
gördünüz mü?”*

(Necm, 19–20)

DERSİN ÖZÜ

Salihleri sevmek meşrudur;
onları ibadette Allah'a ortak
etmek ise şirktir.

10. DERS

ZÂTÜ ENVÂT HADİSİ
VE MÜŞRİKLERE BENZEME

METİN

Huneyn yolunda sahâbeden İslam'a yeni girmiş bazı kimseler, müşriklerin silahlarını astıkları ve yanında ibadet maksadıyla vakit geçirdikleri Zâtü Envât denilen bir ağacın yanından geçtiler. Bunun üzerine Resûlullah'a ﷺ, müşriklerin böyle bir ağacı olduğu gibi kendileri için de bir Zâtü Envât belirlemesini istediler. Resûlullah ﷺ bu talebi şiddetle reddetti ve bunun önceki ümmetlerin bâtil yollarına benzeyen tehlikeli bir istek olduğunu açıkladı.

Bu olay, kişinin tevhide kabul etmiş olmasına rağmen cahiliye âdetlerinin etkilerini hemen bütünüyle kavrayamayabileceğini gösterir. Sahâbenin bunu isteyenleri İslam'a yeni girmiş kimselerdi; Resûlullah ﷺ onların sözlerini onaylamadı, aksine hatalarını açıkça göstererek onları eğitti. Böylece şirke benzeyen uygulamaların daha başlangıç aşamasında reddedilmesi gerektiğini öğretti.

Mümin bu sebeple yalnız açık şirkten değil, müşriklerin ibadetlerine benzeyen ve zamanla şirke kapı açabilecek uygulamalardan da sakınır. Tevhidi öğrenmek, insanın geçmişten veya çevresinden taşıdığı bâtil alışkanlıkları vahyin ölçüsüne vurmasını gerektirir. Bir uygulamanın toplumda yaygın veya eski olması, onun dinen doğru olduğunun delili değildir.

DELİL

"Bize de onların Zâtü Envât'ı gibi bir Zâtü Envât belirle."
Resûlullah ﷺ bu isteği reddederek:
"Allahuekber! Bunlar geçmiş ümmetlerin yollarıdır."
(Tirmizî; Elbânî: sahih)

DERSİN ÖZÜ

Tevhid, cahiliyeden kalan şirke götürücü alışkanlıkların da terk edilmesini gerektirir.

11. DERS

KABİRLERİN
İBADET YERLERİNE
DÖNÜŞTÜRÜLMESİ

METİN

İslam kabir ziyaretini ölümü ve âhireti hatırlamak, ölüye dua etmek gibi meşru maksatlarla kabul etmiş; fakat kabirlerin ibadet ve kutsama merkezlerine dönüştürülmesini yasaklamıştır. Çünkü geçmiş ümmetlerde salih kimselerin kabirleri hakkında aşırılığa gidilmesi, zamanla onların Allah'tan başka ibadet edilen varlıklar hâline getirilmesine yol açmıştır.

Bir kabrin yanında bulunmak, orada yatan kişiye dua etme, ondan yardım isteme, onun için kurban kesme veya adak adama hakkı vermez. Dua, istiğâse, kurban ve adak gibi ibadetler yalnız Allah'a yöneltilir. Salihlere duyulan sevgi, Allah'a ait bir ibadetin onlara verilmesine gerekçe olamaz.

Bu sebeple Resûlullah ﷺ kabirlerin mescid edinilmesine karşı ümmetini uyarmış ve önceki toplumların bu konudaki aşırılığını bildirmiştir. Tevhidin korunması için kabir ziyareti ile kabir sahibine ibadet birbirinden kesin biçimde ayrılmalıdır. Mümin ölüyü ziyaret eder ve onun için Allah'a dua eder; ölüye dua etmez ve ibadetini ona yöneltmez.

DELİL

"Allah, peygamberlerinin kabirlerini mescid edinen Yahudi ve Hristiyanlara lânet etsin."
(Buhârî, Müslim)

DERSİN ÖZÜ

Kabir ziyaret edilir; fakat kabir ve kabir sahibi ibadet makamına yükseltilmez.

12. DERS

ŞİRKE GÖTÜREN
VESİLELERİN
KAPATILMASI

METİN

Tevhidin korunması yalnızca şirk meydana geldikten sonra onu reddetmekle olmaz. İslam, insanı şirke ulaştırabilecek yolların daha başlangıçta kapatılmasını da emreder. Çünkü büyük sapmalar çoğu zaman bir anda ortaya çıkmaz; başlangıçta küçük görülen aşırılıklar zamanla büyüyerek ibadetin Allah'tan başkasına yöneltilmesine sebep olabilir.

Salihler hakkında aşırıya gitmek, kabirleri kutsallaştırmak, onları ibadet mekânlarına çevirmek veya Allah'tan başkasından beklenmemesi gereken şeyleri yaratılmışlardan beklemeye başlamak bu tehlikeli yollar arasındadır. İlk adım doğrudan şirk olmayabilir; fakat şirke götüren bir kapı hâline geldiğinde şeriat o yolu da kapatır.

Bu sebeple mümin yalnızca "Bu fiil şirk midir?" sorusuyla yetinmez; "Bu davranış beni veya başkalarını şirke götüren bir yol hâline gelebilir mi?" diye de düşünür. Tevhidi muhafaza etmek, Allah'a kulluğu yalnız O'na tahsis etmekle beraber, bu kulluğu bozabilecek sebeplerden de uzak durmayı gerektirir.

DELİL

"Ey Ehl-i Kitap! Dininizde haddi aşmayın ve Allah hakkında haktan başkasını söylemeyin."

(Nisâ, 171)

DERSİN ÖZÜ

Tevhidi korumak, şirkin kendisinden olduğu gibi ona götüren yollardan da sakınmayı gerektirir.

13. DERS

AÇIK VE KAPALI
MESELELERDE
HÜCCET MESELESİ

METİN

Dinin hükümlerini değerlendirirken meselelerin açıklık derecesi birbirinden ayrılmalıdır. Her mesele insanların bilgi bakımından aynı seviyede olduğu konulardan değildir. Bazı hükümler dinin açık ve temel esaslarındandır; bazı meseleler ise ayrıntılı bilgi, delillerin bilinmesi ve âlimlerin açıklamasını gerektirebilir. Bu sebeple hüccetin ulaşması ve kişinin meseleyi bilme imkânı, hüküm verirken dikkate alınan önemli hususlardandır.

Özellikle belirli bir şahıs hakkında hüküm vermek ile bir söz veya fiilin genel hükmünü açıklamak birbirinden ayrılmalıdır. Bir sözün küfür veya şirk olduğunu söylemek, onu söyleyen belirli kişinin durumu hakkında bütün şartları incelemeden aynı hükmü vermek anlamına gelmez. Kişinin bilgisi, kendisine delilin ulaşp ulaşmadığı ve hükme engel teşkil eden bir durumun bulunup bulunmadığı değerlendirilir.

Bununla beraber hüccet meselesi, tevhid ile şirkin arasındaki sınırı ortadan kaldırmak için kullanılmaz. Şeriatın açıkça şirk olarak bildirdiği bir fiilin mahiyeti değiştirilmez. Burada dikkat edilmesi gereken, fiilin hükmü ile belirli şahıs hakkındaki hükmü birbirine karıştırmamak ve bu ağır meselelerde ilim, delil ve adaletle hareket etmektir.

DELİL

*“Biz bir resûl
göndermedikçe
azap edici değiliz.”*
(İsrâ, 15)

DERSİN ÖZÜ

**Fiilin hükmü ile
belirli kişi hakkındaki
hüküm birbirinden
ayrılmalıdır.**

14. DERS

MUAYYEN ŞAHIS
HAKKINDA
HÜKÜM MESELESİ

METİN

Bir sözün veya fiilin küfür ya da şirk olduğuna dair genel hüküm ile o fiili işleyen belirli bir şahıs hakkında hüküm vermek aynı şey değildir. Şeriat bir fiilin hükmünü açıkça ortaya koyabilir; ancak bu hükmün belirli bir kişiye uygulanmasında kişinin durumu ayrıca değerlendirilir. Bu sebeple ağır hükümler zanla, öfkeyle veya aceleyle verilmez.

Muayyen şahıs hakkında hüküm verirken meselenin ona ulaşp ulaşmadığı, neyi kastettiği, bilgisizlik, yanlış anlama veya zorlama gibi hükme tesir edebilecek durumların bulunup bulunmadığı araştırılır. Şartların gerçekleşmesi ve hükme engel olan durumların ortadan kalkması meselesi burada önem taşır. Bu değerlendirme, özellikle tekfir gibi ağır meselelerde ilim ve adalet gerektirir.

Bununla beraber belirli şahıs hakkındaki bu ihtiyat, şeriatın şirk veya küfür olarak isimlendirdiği fiillerin genel hükmünü değiştirmez. Mümin iki meseleyi birbirine karıştırmaz: Fiilin şer'î hükmünü delille açıklar; belirli kişi hakkında ise gerekli şartları ve engelleri gözetmeden acele hüküm vermez.

DELİL

*“Ey iman edenler!
Allah yolunda sefere
çıktığınız zaman iyice
araştırın.”*
(Nisâ, 94)

DERSİN ÖZÜ

Muayyen şahıs hakkında
hüküm, şartlar ve engeller
gözetilerek verilir.

15. DERS

CEHALET MAZERETİ VE HÜCCETİN ULAŞMASI

METİN

Cehalet meselesi, özellikle tevhid ve tekfir bahislerinde tek bir cümleyle bütün şahıslara ve bütün meselelere uygulanabilecek basit bir konu değildir. Kişinin içinde bulunduğu durum, meselenin açıklığı, ilme ulaşma imkânı ve kendisine hakikatin ne ölçüde ulaştığı değerlendirilir. Bu nedenle bir kimsenin yalnızca “bilmiyordum” demesiyle mesele bütünüyle sonuçlandırılmadığı gibi, onun durumu araştırılmadan aceleyle hüküm verilmesi de doğru değildir.

Kur'an, Allah'ın kullarına peygamberler gönderdiğini ve böylece insanların Allah'a karşı bir mazeret ileri sürmelerinin önünü kesildiğini bildirir. Hüccetin maksadı yalnızca bir delilin kişiye söylenmiş olması değildir; Allah'ın hükmünün kişiye açıklanması ve hakkın kendisine ulaştırılmasıdır. Bunun nasıl gerçekleştiği ise meseleye, kişiye ve şartlara göre değerlendirilir.

Bununla beraber cehalet bahsi, şirki tevhid veya haramı helâl hâle getirmez. Bir fiilin şer'î hükmü ile o fiili işleyen belirli kişinin hükmü yine birbirinden ayrılır. Mümin bu meselelerde iki aşırılıktan uzak durur: ne mazeret ihtimalini bütünüyle yok sayar ne de cehaleti her durumda sınırsız bir mazeret kabul eder. Hüküm ilim, delil ve adalet üzere verilir.

DELİL

“Peygamberlerden sonra insanların Allah'a karşı bir delilleri olmasın diye müjdeleyici ve uyarıcı peygamberler gönderdik.”

(Nisâ, 165)

DERSİN ÖZÜ

Cehalet ve hüccet meselesi, kişinin ve meselenin durumu gözetilerek değerlendirilir.

16. DERS

TEKFİRDE ACELE ETMEMEK VE İLİMLE HÜKÜM VERMEK

METİN

Tekfir, kişinin öfkesine, zannına veya şahsî kanaatine bırakılmış bir mesele değildir. Bir kimseyi İslam dairesinden çıkmış saymak ağır bir şer'î hükümdür ve ancak Kitap ve Sünnet'in ölçüleriyle değerlendirilir. Bu sebeple bir söz veya fiilin küfür olduğunu bilmekle, o sözü söyleyen yahut o fiili işleyen belirli kişiyi tekfir etmek arasında ayırım yapılır.

Bir Müslüman hakkında küfür hükmü verirken sözün veya fiilin mahiyeti araştırıldığı gibi, kişinin ne kastettiği ve hükme tesir eden şartların bulunup bulunmadığı da dikkate alınır. İlim olmadan, meseleyi araştırmadan ve gerekli ayrımları gözetmeden insanların imanları hakkında hüküm vermek büyük bir tehlikedir. Tekfir kapısı hevâya değil, şer'î delile bağlıdır.

Bununla beraber tekfirden ihtiyatlı olmak, açık küfür ve şirk fiillerinin şer'î hükümlerini gizlemek anlamına gelmez. Doğru yol iki aşırılıktan da uzak durmaktır: Ne Allah'ın küfür dediğine iman denilir ne de delilsiz şekilde Müslümanların tekfirine koşulur. Mümin bu meselede ilim, delil ve adaletle hareket eder.

DELİL

*"Bir kimse kardeşine:
'Ey kâfir!' derse
bu söz ikisinden birine döner."
(Buhârî, Müslim)*

DERSİN ÖZÜ

Tekfir, zan ve öfkeyle değil;
şer'î delil, ilim ve adaletle
değerlendirilir.

17. DERS

ŞİRK İLE KÜFÜR
ARASINDAKİ İLİŞKİ

METİN

Şirk ve küfür Kur'an ve Sünnet'te bazen birlikte, bazen de ayrı ayrı zikredilen iki kavramdır. Her büyük şirk küfürdür; çünkü ibadetin Allah'tan başkasına yöneltilmesi tevhidin aslını bozar. Bununla beraber küfür kavramı şirkten daha geniş kullanılabilir; Allah'ın veya Resûlünün ﷺ getirdiği kesin bir hakikati reddetmek gibi şirk lafzıyla ifade edilmeyen bazı fiiller de küfür olabilir.

Şirkin hakikati, Allah'a ait olan ibadet hakkından bir şeyi başkasına vermektir. Dua, kurban, adak, tevekkül ve istiğâse gibi yalnız Allah'a yöneltilmesi gereken ibadetlerden birini Allah'tan başkasına yöneltmek büyük şirkin kapsamına girebilir. Küfür ise kimi zaman inkâr, yalanlama, yüz çevirme veya dinin aslını bozan başka bir sebeple meydana gelebilir.

Bu kavramları doğru anlamak, hükümleri birbirine karıştırmamak açısından önemlidir. Ancak bir söz veya fiilin genel olarak şirk yahut küfür olmasıyla belirli bir şahıs hakkında hüküm vermek yine aynı mesele değildir. Fiilin hükmü delille açıklanır; muayyen kişi hakkındaki hükümde ise önceki derslerde belirtilen şartlar ve engeller dikkate alınır.

DELİL

“Şüphesiz Allah, kendisine ortak koşulmasını bağışlamaz; bunun dışındakileri dilediği kimse için bağışlar.”

(Nisâ, 48)

DERSİN ÖZÜ

Her büyük şirk küfürdür; fakat küfür kavramı şirkten daha geniştir.

18. DERS

TEVHİDİ TERK ETMENİN HÜKMÜ

METİN

Tevhid, İslam'ın üzerine kurulduğu en büyük esastır. Kulun Allah'a iman etmesi yalnızca O'nun varlığını ve rubûbiyetini kabul etmesiyle tamamlanmaz; ibadetin yalnız Allah'a tahsis edilmesi ve O'na hiçbir şeyin ortak koşulmaması gerekir. Bu sebeple tevhidin aslını terk etmek, dinin yalnızca bir ayrıntısını terk etmek gibi değildir.

Tevhidi terk etmek; Allah'a ait ibadetlerden birini Allah'tan başkasına yöneltmek, bâtil mabutlara kulluk etmek veya Allah ile beraber başka bir varlığı ibadette ortak edinmek şeklinde gerçekleşebilir. Namaz, dua, kurban, adak ve benzeri ibadetlerin esası Allah'a hâlis kılınmalarıdır. İbadetin Allah'tan başkasına yöneltilmesi tevhidin aslını bozan büyük şirktir.

Ancak bir fiilin tevhidi bozan şirk veya küfür olduğunu açıklamakla, bu fiili işleyen belirli bir şahıs hakkında hüküm vermek yine birbirinden ayrılır. Fiilin hükmü şer'î delillerle belirlenir; muayyen kişi hakkındaki hüküm ise şartlar ve engeller gözetilerek değerlendirilir. Böylece tevhidin hükmü açıkça korunurken insanlar hakkında delilsiz ve acele hüküm vermekten de sakınılır.

DELİL

“Şüphesiz kim Allah'a ortak koşarsa Allah ona cenneti haram kılmıştır ve onun varacağı yer ateştir.”
(Mâide, 72)

DERSİN ÖZÜ

Tevhidin aslını terk etmek, İslam'ın üzerine kurulduğu temeli bozar.

TEVHİDİ TERK ETMEK YALNIZ PUTA TAPMAKLA SINIRLI DEĞİLDİR

AÇIKLAMA

Tevhidi bozmak yalnızca puta secde etmek veya açıkça Allah'tan başka bir ilâh kabul etmekle sınırlı değildir. **Allah'a mahsus olan bir ibadeti başkasına yöneltmek de tevhidin aslını bozar.** Dua, kurban, adak, yemin, istiğâse gibi ibadetler bunun açık örneklerindendir.

Cahiliye müşrikleri Allah'ın yaratıcı ve rızık verici olduğunu kabul ettikleri hâlde, Allah'a yaklaşmak amacıyla bazı ibadetlerini salihlere, putlara ve başka varlıklara yöneltiyorlardı. Kur'ân onların bu davranışını tevhid olarlık kabul etmemiş, **şirk olarak isimlendirmiştir.**

Bu sebeple tevhidin ölçüsü yalnızca kişinin "Allah'a inanıyorum" demesi değildir. Asıl ölçü, **ibadetin yalnız Allah'a tahsis edilmesidir.** Mümin tevhidi öğrenir, şirkten sakınır ve Allah'ın hakkı olan hiçbir ibadeti yaratılmışlara yöneltmez.

DELİL

❖ **وَاعْبُدُوا اللَّهَ وَلَا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا** ❖

"Allah'a ibadet edin ve O'na **hiçbir şeyi ortak koşmayın.**"
(Nisâ, 36)

DERSİN ÖZÜ

Tevhidi bozmak yalnız puta tapmak değildir; Allah'a mahsus ibadeti başkasına yöneltmek de tevhidi bozar.

20. DERS

MÜŞRİKLERİN
ŞEFAAT VE YAKINLAŞMA ŞÜPHEİ

METİN

Cahiliye müşrikleri Allah'tan başka ibadet ettikleri varlıkların Allah'tan bağımsız biçimde kâinatı yarattıklarını veya yönettiklerini iddia etmiyorlardı. Onların önemli gerekçelerinden biri, bu varlıkların kendilerini Allah'a yaklaştıracığına ve Allah katında kendilerine şefaate edeceğine inanmalarıydı. Kur'an onların bu gerekçelerini açıkça nakletmiş ve reddetmiştir.

Müşrikler Allah ile aralarına birtakım araçlar koyarak onlara dua ediyor, onlardan şefaate bekliyor ve yakınlaşma maksadıyla ibadetler yöneltiyorlardı. "Biz bunlara yalnızca bizi Allah'a daha fazla yaklaştırsınlar diye ibadet ediyoruz" demeleri, yaptıkları ibadeti meşru hâle getirmedir. Çünkü ibadet yalnız Allah'ın hakkıdır; iyi bir maksat iddiası, Allah'tan başkasına ibadeti tevhid hâline getirmez.

İslam şefaati bütünüyle reddetmez; Allah'ın izin verdiği hak şefaati kabul eder. Ancak şefaatin sahibi Allah'tır ve hiç kimse O'nun izni olmadan şefaate edemez. Bu sebeple kul duasını ve ibadetini Allah'a yöneltir; yaratılmışları Allah ile kendi arasında ibadet edilen araçlar hâline getirmez.

DELİL

"Biz onlara ancak bizi Allah'a daha çok yaklaştırsınlar diye ibadet ediyoruz."

(Zümer, 3)

DERSİN ÖZÜ

Allah'a yaklaşma ve şefaate bahanesi, Allah'tan başkasına ibadeti meşru kılmaz.

21. DERS

DUANIN İBADET OLMASI VE
YALNIZ ALLAH'A
YÖNELTİLMESİ

METİN

Dua, kulun Rabbine yönelmesinin ve O'na muhtaçlığını göstermesinin en açık şekillerinden biridir. Bu sebeple dua yalnızca bir istek cümlesi değil, ibadetin en önemli çeşitlerinden biridir. Kul dua ederken faydayı verecek, zararı giderecek ve ihtiyacını karşılayacak olanın Allah olduğunu ikrar eder.

Duanın ibadet olması sebebiyle, yalnız Allah'ın güç yetirebileceği hususlarda ölülerden, gaiplerden veya başka yaratılmışlardan medet umarak onlara dua etmek tevhidle bağdaşmaz. Salih kimseleri sevmek ve onların faziletini kabul etmek başka; onlara Allah'a yöneltilmesi gereken dua ve istiğâseyi yöneltmek başkadır. İbadet olan dua yalnız Allah'ın hakkıdır.

Bununla beraber yaşayan ve hazır bulunan bir kimseden, onun normal olarak güç yetirebileceği bir konuda yardım istemek ibadet duasıyla aynı değildir. Buradaki temel ayrım, yalnız Allah'ın kudretinde olan şeylerin yaratılmışlardan istenmesiyle, insanların sebepler çerçevesinde birbirlerinden yardım istemelerini birbirine karıştırmamaktır. Mümin duasını ve kalbinin kulluğunu yalnız Rabbine tahsis eder.

DELİL

*“Rabbiniz şöyle dedi:
Bana dua edin,
size cevap vereyim.”*

(Mü'min, 60)

DERSİN ÖZÜ

Dua ibadettir;
ibadet olan dua
yalnız Allah'a yöneltilir.

22. DERS

ÖLÜLERDEN VE GAİPLERDEN MEDİM İSTEMEK

METİN

İstiğâse, sıkıntının giderilmesi ve yardımın yetişmesi için yardım istemektir. Bunun hükmü, yardımın kimden ve hangi konuda istendiğine göre değişir. Hayatta, hazır bulunan ve istenilen şeyi yapmaya gücü yeten bir insandan sebepler çerçevesinde yardım istemek ile yalnız Allah'ın güç yetirebileceği hususlarda ölü veya gaip bir varlığa yönelmek aynı değildir.

Ölmüş kimselere yahut hazır bulunmayan varlıklara dua ederek sıkıntıyı gidermelerini, hastaya şifa vermelerini, belayı kaldırmalarını veya insanın gaybî ihtiyaçlarını karşılamalarını istemek, ibadet olan dua ve istiğâseyi Allah'tan başkasına yöneltme tehlikesini taşır. Salih kişinin Allah katındaki derecesi ne kadar yüksek olursa olsun, ona Allah'a ait bir kulluk yöneltilemez.

Mümin sebepleri kullanır ve insanların güç yetirebildikleri hususlarda onlardan yardım alabilir; fakat kalbini yalnız Allah'a bağlar. Yalnız Allah'ın kudretinde bulunan hususlarda yardım ve kurtuluşu doğrudan Rabbinden ister. Böylece meşru beşerî yardım ile ibadet olan istiğâse birbirinden ayrılmış ve tevhid korunmuş olur.

DELİL

"Allah'ı bırakıp da kıyamet gününe kadar kendisine cevap veremeyecek kimselere dua edenden daha sapık kim vardır?"

(Ahkâf, 5)

DERSİN ÖZÜ

Yalnız Allah'ın güç yetireceği hususlarda medet ve yardım Allah'tan istenir.

23. DERS

ADAK İBADETTİR VE YALNIZ ALLAH İÇİN YAPILIR

METİN

Adak, kişinin Allah'a yakınlaşmak maksadıyla kendisine aslında zorunlu olmayan bir ibadeti yerine getirmeyi yüklenmesidir. Kur'an, Allah için yapılan adağı yerine getiren kulları övmüştür. Bu da adağın ibadet ve kulluk türlerinden biri olduğunu gösterir. İbadet ise yalnız Allah'ın hakkıdır.

Bu sebeple bir kabir, veli, cin veya başka bir yaratılmış adına yakınlaşma maksadıyla adak adamak tevhidle bağdaşmaz. "Şu işim gerçekleşirse falan zat için kurban keseceğim" yahut bir kabir sahibine yakınlaşmak amacıyla mal veya başka bir ibadet adamak, Allah'a tahsis edilmesi gereken bir kulluğu yaratılmışa yöneltmek anlamına gelir. Salihlere duyulan sevgi böyle bir ibadeti meşru hâle getirmez.

Mümin ihtiyacını Allah'tan ister ve kulluğunu yalnız O'na tahsis eder. Allah için meşru bir adakta bulunmuşsa, Allah'a itaat olan bu adağını yerine getirir. Ancak yaratılmışlara yakınlaşmak amacıyla ibadet niteliğinde adaklarda bulunmaz. Tevhid, dua ve kurban gibi adağın da yalnız Allah'a yöneltilmesini gerektirir.

DELİL

*"Onlar adaklarını
yerine getirir ve kötülüğü
yaygın olan bir günden
korkarlar."*

(İnsân, 7)

DERSİN ÖZÜ

Adak bir ibadettir;
yakınlaşma maksadıyla
yalnız Allah için yapılır.

24. DERS

TEVEKKÜL KALBİN İBADETİDİR

METİN

Tevekkül, kulun meşru sebeplere sarıldıktan sonra kalbiyle Allah'a dayanması, sonucunu O'na bırakması ve gerçek fayda ile zararın Allah'ın elinde olduğuna inanmasıdır. Bu sebeple tevekkül yalnızca bir duygu veya güzel ahlâk özelliği değil, kalbin en büyük ibadetlerinden biridir.

İnsan günlük hayatında başka insanlardan yardım alabilir, tedavi olabilir, çalışabilir ve meşru sebeplere başvurabilir. Bunların hiçbirisi tevekküle aykırı değildir. Ancak kalbin yaratılmışlara, yalnız Allah'a yöneltilmesi gereken bir güven ve kullukla bağlanması doğru değildir. Sebep kullanılır; fakat kalp sebebe değil, sebepleri yaratan Allah'a dayanır.

Tevhid, bedenle yapılan ibadetleri Allah'a tahsis ettiği gibi kalbin ibadetlerini de yalnız O'na tahsis eder. Mümin korkusunda, ümidinde ve tevekkülünde Rabbine yönelir. İnsanların elindeki sebeplerin ancak Allah'ın dilemesiyle sonuç vereceğini bilir. Böylece sebepleri terk etmeden Allah'a tevekkül eder, sebepleri de Allah'a ortak hâline getirmez.

DELİL

*“Eğer müminlerseniz
yalnız Allah'a
tevekkül edin.”*

(Mâide, 23)

DERSİN ÖZÜ

Mümin sebeplere sarılır;
fakat kalbiyle yalnız
Allah'a tevekkül eder.

25.
DERS

SALİHLER HAKKINDA AŞIRILIĞA DÜŞMEK ŞİRKE GÖTÜREN YOLLARDANDIR

METİN

İslam salih kimseleri sevmeyi, onlara saygı göstermeyi ve hayırlı yollarını örnek almayı teşvik eder. Ancak bu sevgi şer'î sınırları aşarak yüceltmeye dönüştüğünde tevhid için tehlikeli bir kapı açılabilir. Geçmiş ümmetlerde şirkin ortaya çıkış sebeplerinden biri, salih kişiler hakkındaki aşırılığın zamanla ibadete dönüşmesidir.

Salih bir kimsenin faziletini kabul etmek başka, ona Allah'a ait özellikler veya ibadetler tahsis etmek başkadır. Bir veliye yahut salih kişiye dua etmek, gaybî yardım istemek, onun adına ibadet maksadıyla adak adamak veya kurban kesmek meşru sevginin sınırını aşar. Salihlere gösterilen hürmet hiçbir zaman Allah'a ait ibadet hakkının onlara verilmesine gerekçe olamaz.

Bu sebeple tevhid, salihleri küçümsemek ile onlar hakkında aşırılığa düşmek arasında dengeli bir yol öğretir. Mümin salihleri sever, onlar için Allah'a dua eder ve güzel yollarını örnek alır; fakat ibadetini yalnız Allah'a yöneltir. Böylece sevgi korunur, fakat sevginin kulluğa dönüşmesine izin verilmez.

DELİL

“Ey Ehl-i Kitap! Dininizde haddi aşmayın.”
(Nisâ, 171)

DERSİN ÖZÜ

Salihleri sevmek meşrudur; onları ibadet makamına yükseltmek tevhidi bozar.

26. DERS

KABİRLER KONUSUNDA AŞIRILIĞA DÜŞMEK

METİN

Kabirleri ziyaret etmek, ölümü ve âhireti hatırlamak ve ölen Müslümanlara dua etmek için meşru kılınmıştır. Resûlullah ﷺ kabir ziyaretine izin vermiş ve bunun âhireti hatırlattığını bildirmiştir. Ancak kabir ziyareti ile kabir sahibine ibadet etmek birbirinden kesin olarak ayrılmalıdır.

Kabirde yatan kimse salih bir kul olsa bile ona dua edilmez, ondan medet istenmez, onun için ibadet maksadıyla kurban veya adak sunulmaz. Kabir sahibini Allah ile kul arasında dua edilen bir aracı hâline getirmek, meşru ziyaretin sınırını aşmaktır. Kabir ziyaretinde dua ölüye değil, ölü için Allah'a yapılır.

Resûlullah ﷺ önceki ümmetlerin peygamberlerinin ve salihlerinin kabirlerini ibadet yerlerine dönüştürmelerinden ümmetini özellikle sakındırmıştır.

Bu sebeple Selef'in yolu, kabirleri küçümsemek olmadığı gibi onları kutsallaştırmak da değildir. Kabirlere şer'î ölçüler içerisinde hürmet edilir; fakat dua, istiğâse ve diğer ibadetler yalnız Allah'a yöneltilir.

DELİL

“Dikkat edin! Sizden öncekiler peygamberlerinin ve salihlerinin kabirlerini mescid ediniyorlardı. Sakın kabirleri mescid edinmeyin; ben sizi bundan yasaklıyorum.”

(Müslim, 532)

Elbânî: Sahih

DERSİN ÖZÜ

Kabir ziyaret edilir; fakat kabir sahibine dua ve ibadet edilmez.

27.
DERSKABİRLERİ İBADET YERİ
EDİNMEKTEN SAKINMAK

METİN

Resûlullah ﷺ ümmetini kabirler konusunda aşırılığa götürebilecek yolları kapatmış ve özellikle kabirlerin ibadet mekânlarına dönüştürülmesini yasaklamıştır. Çünkü salihlere duyulan sevginin zamanla aşırı yüceltmeye, ardından da kabirlerin çevresinde ibadetlerin ortaya çıkmasına dönüşmesi geçmiş ümmetlerde görülen sapma sebeplerindendir.

Bir kabirde peygamber, âlim veya salih bir kimsenin bulunması, o yeri kendisine yönelinerek ibadet edilen özel bir mekân hâline getirmez. Namaz, dua, kurban ve diğer ibadetler kabir sahibine yakınlaşmak amacıyla yapılmaz. Tevhidin korunması için ibadet yalnız Allah’a tahsis edilir ve şirke götürebilecek yollar da kapatılır.

Bu yasak salihlere saygısızlık anlamına gelmez. Bilakis onlar sevilir, hayırla anılır ve onlar için Allah’a dua edilir. Fakat ümmet, geçmiş toplumların düştüğü aşırılığa düşmemesi için uyarılmıştır. Salihlere sevgi sünnete uygun olur; onların kabirlerini ibadet merkezi hâline getirmeye dönüşmez.

DELİL

“Allah, Yahudilere ve Hristiyanlara
lanet etsin! Peygamberlerinin kabirlerini
mescid edindiler.”

(Buhârî, 435; Müslim, 531 — Müttefekun aleyh)

Elbânî: Sahih

DERSİN ÖZÜ

Salihler sevilir; fakat kabirleri
ibadet mekânına dönüştürülmez.

28. DERS

ÖLÜNÜN KENDİSİ YARDIMA MUHTAÇTIR

METİN

Ölümle birlikte insanın dünyadaki amel imkânı sona erer. Ölen kimse, ne kadar salih ve faziletli olursa olsun, kendisine fayda veya zarar verme konusunda bağımsız bir kudrete sahip değildir. Bu sebeple ondan Allah’a mahsus olan gaybî yardımın istenmesi, tevhidin hakikatiyle bağdaşmaz. Muhammed b. Abdülvehhâb bu bahis içerisinde ölünün kendisinin dua ve rahmete muhtaç olduğuna özellikle dikkat çeker.

Şer’î kabir ziyaretinde yöneliş tersine çevrilmez: Ölüden istenmez; ölü için Allah’tan istenir. Müslüman kabirleri ziyaret ettiğinde orada yatanlara rahmet ve mağfiret dilemek üzere Allah’a dua eder. Kabir sahibini, kendisine dua edilen veya Allah katında bağımsız tasarruf sahibi kabul edilen bir varlık hâline getirmez. Müellif de müşriklerin bu düzeni tersine çevirerek kabir ziyaretini ibadet ziyaretine dönüştürdüklerini anlatır.

Tevhidin ölçüsü burada çok açıktır: Salihleri severiz, onlar için dua ederiz ve güzel yollarını örnek alırız; fakat dua ve istiğâseyi onlara yöneltmeyiz. Şefaât de Allah’ın mülkündedir ve ancak O’nun izniyle gerçekleşir. Dolayısıyla kul ihtiyacını doğrudan Rabbine arz eder ve ibadetini yalnız O’na tahsis eder.

DELİL

“De ki: Şefaatin tamamı Allah’ındır.”

(Zümer, 44)

DERSİN ÖZÜ

Ölüden yardım istenmez;
ölü için Allah’tan rahmet ve mağfiret istenir.

29.
DERSŞEFAAT YALNIZ
ALLAH'IN İZNIYLE
GERÇEKLEŞİR

METİN

Şefaattir; ancak onun tamamı Allah'ın mülkündedir.

Hiçbir peygamber, melek veya salih kul Allah'tan bağımsız olarak şefaattir etme yetkisine sahip değildir. Kur'an, şefaatin ancak Allah'ın izin verdiği kimseler tarafından ve O'nun razı olduğu kişiler hakkında gerçekleşeceğini açıkça bildirir.

Cahiliye müşriklerinin yanılgılarından biri, Allah'tan başka yöneldikleri varlıkları kendilerine Allah katında şefaatçiler edinmeleriydi. Onlar Allah'ın yaratıcı olduğunu kabul etmekle beraber, birtakım varlıklara "Bunlar Allah katında bizim şefaatçilerimizdir" diyerek yöneliyorlardı. Kur'an bu anlayışı reddetmiş ve şefaatin hükmünü bütünüyle Allah'a vermiştir.

Mümin şefaati inkâr etmez; fakat onu tevhid üzere anlar. Şefaati Allah'tan ister, ibadetini yalnız O'na yöneltir ve yaratılmışları Allah ile kendisi arasında ibadet edilen araçlar hâline getirmez. Hak şefaati iki şartla gerçekleşir: Allah'ın şefaati edecek kimseye izin vermesi ve hakkında şefaati edilecek kimseden razı olması.

DELİL

"De ki: Şefaatin tamamı Allah'ındır."
(Zümer, 44)

DERSİN ÖZÜ

Şefaattir; fakat sahibi Allah'tır ve ancak O'nun izniyle gerçekleşir.

30.
DERSALLAH İLE KUL ARASINA
İBADET EDİLEN
ARACILAR KOYMAK

METİN

Müşriklerin Allah'tan başka yöneldikleri varlıklar hakkındaki temel şüphelerinden biri, onları Allah'tan bağımsız rabler kabul etmek değil; Allah'a yaklaşmak ve O'nun katında şefaet elde etmek için aracılar edinmektir. Onlar Allah'ın yaratıcı ve rızık verici olduğunu kabul ediyor, buna rağmen birtakım salihlere ve putlara ibadet yöneltiyorlardı.

Kur'an onların sözünü açıkça nakleder: "Biz bunlara ancak bizi Allah'a daha çok yaklaştırsınlar diye ibadet ediyoruz." Böylece iyi bir niyet iddiasının Allah'tan başkasına yöneltilen ibadeti meşru hâle getirmediği ortaya konmuştur. Dua, istiğâse, kurban ve adak gibi ibadetlerde kul ile Allah arasına ibadet edilen aracılar koymak, peygamberlerin getirdiği tevhidle bağdaşmaz.

Bununla beraber insanların birbirinden meşru sebepler çerçevesinde yardım istemesi veya yaşayan salih bir kimseden kendisi için Allah'a dua etmesini istemesi bu meseleyle aynı değildir. Yasaklanan şey, yaratılmışı kendisine dua edilen, kendisinden gaybî yardım beklenen veya Allah'a yakınlaştıracığı düşüncesiyle ibadet yöneltilen bir vasıta hâline getirmektir. Mümin ibadetinde doğrudan Rabbine yönelir.

DELİL

"Biz bunlara ancak bizi Allah'a daha çok yaklaştırsınlar diye ibadet ediyoruz."

(Zümer, 3)

DERSİN ÖZÜ

Allah'a yaklaşmak için Allah'tan başkasına ibadet etmek, tevhid değil müşriklerin aracılık anlayışıdır.

31.
DERSİYİ NİYET
ŞİRK OLAN AMELİ
MEŞRU KILMAZ

METİN

Bir amelin kabul edilmesi için yalnızca niyetin güzel olması yeterli değildir. Kulun Allah’a yaklaşmayı istemesi güzel bir maksat olabilir; ancak Allah’a hangi yolla yaklaşılabileceğini da vahiy belirler. Bu sebeple iyi niyet, Kitap ve Sünnet’e aykırı bir ibadeti doğru hâle getirmez.

Cahiliye müşrikleri putlara ve salih kabul ettikleri varlıklara yönelirken Allah’tan tamamen kopmayı amaçladıklarını söylemiyorlardı. Bilakis, “Bizi Allah’a daha çok yaklaştırsınlar” diyerek yaptıklarına dinî bir gerekçe ileri sürüyorlardı. Kur’an onların bu maksadını nakletmiş, fakat niyetlerini yaptıkları şirke mazeret kabul etmemiştir.

Selef’in ölçüsü bu noktada açıktır: İbadette hem niyet Allah için hâlis olmalı hem de amel Resûlullah’ın ﷺ sünnetine uygun olmalıdır. İhlâs olmadan amel Allah için olmaz; sünnete uygunluk olmadan da kişinin güzel gördüğü her uygulama ibadet hâline gelmez. Tevhid, iyi niyet iddiasıyla sınırları değiştirilebilecek bir mesele değildir.

DELİL

“Biz bunlara ancak bizi Allah’a
daha çok yaklaştırsınlar diye ibadet ediyoruz.”
(Zümer, 3)

DERSİN ÖZÜ

İyi niyet yanlış ibadeti doğru yapmaz;
ibadet hem Allah için hâlis hem de sünnete uygun olmalıdır.

32.
DERSTEVHİD,
YALNIZ ALLAH'I
YARATICI BİLMEK DEĞİLDİR

METİN

Tevhid yalnızca Allah'ın gökleri ve yeri yarattığını, rızık verdiğini ve kâinatı yönettiğini kabul etmekten ibaret değildir. Resûlullah'ın ﷺ mücadele ettiği müşrikler de yaratmanın, rızık vermenin ve işleri yönetmenin Allah'a ait olduğunu büyük ölçüde kabul ediyorlardı. Buna rağmen bu ikrar onları İslam'a sokmadı.

Çünkü peygamberlerin davetinin merkezinde, Allah'ın yalnız Rab olduğunun kabul edilmesi yanında ibadetin de yalnız O'na tahsis edilmesi vardır. Dua, kurban, adak, tevekkül, korku, ümit ve istiğâse gibi ibadetlerden herhangi birini Allah'tan başkasına yöneltmek, kişinin Allah'ı yaratıcı kabul etmesiyle doğru hâle gelmez.

Bu sebeple "Ben Allah'a inanıyorum" veya "Yaratıcı yalnız Allah'tır" demek tevhidin tamamı değildir. Tevhidin gereği, Rab olarak yalnız Allah'ı tanımak ve ilâh olarak da yalnız O'na kulluk etmektir. Peygamberlerin müşriklerle ihtilaf ettiği asıl mesele, Allah'ın varlığı değil, ibadetin yalnız Allah'a yapılmasıydı.

DELİL

"Onlara: 'Gökleri ve yeri kim yarattı?'
diye sorsan mutlaka 'Allah' derler."

(Lokmân, 25)

DERSİN ÖZÜ

Allah'ı yaratıcı kabul etmek tek başına yeterli değildir;
tevhid, ibadeti de yalnız Allah'a tahsis etmektir.

33.
DERSMÜŞRİKLER ALLAH'I
İNKÂR ETTİKLERİ İÇİN DEĞİL,
İBADETTE ORTAK KOŞTUKLARI
İÇİN MÜŞRİKTİ

METİN

Resûlullah'ın ﷺ davet ettiği cahiliye müşrikleri Allah'ın varlığını bütünüyle inkâr etmiyorlardı. Allah'ın gökleri ve yeri yarattığını, rızık verdiğini ve büyük işleri yönettiğini kabul ediyorlardı. Fakat bu kabulün yanında dua, şefa'at talebi, kurban ve yakınlaşma gibi ibadetlerden bazılarını Allah'tan başkasına yöneltiyorlardı.

Kur'an'ın onları müşrik olarak isimlendirmesinin temel sebebi budur. Şirk yalnızca "Allah yoktur" demek değildir. Bilakis Allah'a inanmakla beraber Allah'ın hakkı olan ibadetten bir kısmını yaratılmışlara vermek de şirktir. Bu sebeple rubûbiyyeti kabul etmek, ulûhiyyette Allah'ı birlemek gerçekleşmedikçe kişiyi şirkten kurtarmaz.

Tevhidin hakikati, yalnızca "Allah vardır" veya "Yaratıcı Allah'tır" demekle tamamlanmaz. Kul, Rabbinin yaratmada ve yönetmede birlediği gibi ibadette de birlemelidir. Peygamberlerin daveti, insanları yalnız Allah'ın varlığını kabul etmeye değil, "Lâ ilâhe illallah"ın gereği olarak bütün ibadeti yalnız O'na tahsis etmeye çağırmıştır.

DELİL

"Onların çoğu Allah'a ancak ortak koşarak iman ederler."

(Yûsuf, 106)

DERSİN ÖZÜ

Şirk, yalnız Allah'ı inkâr etmek değildir;
Allah'a inanırken ibadeti başkasına yöneltmek de şirktir.

34.
DERSLÂ İLÂHE İLLALLAH'IN
MANASI İBADETİ
YALNIZ ALLAH'A
TAHSİS ETMEKTİR

METİN

“Lâ ilâhe illallah” yalnızca “Allah vardır” veya “Allah yaratıcıdır” demek değildir. Cahiliye müşrikleri de Allah’ın yaratıcı ve rızık verici olduğunu kabul ediyorlardı. Buna rağmen Resûlullah ﷺ onları bu kelimeye çağırdı. Çünkü bu kelimenin gereği, Allah’tan başka ibadet edilenleri reddetmek ve bütün ibadeti yalnız Allah’a tahsis etmektir.

Kelimenin ilk kısmı olan “Lâ ilâhe”, Allah’tan başka hak olarak ibadet edilen hiçbir ilâh bulunmadığını ifade eder. “İllallah” ise ibadetin yalnız Allah için yapılmasını gerektirir. Böylece tevhid hem reddetmeyi hem de ispat etmeyi içerir: bâtil ilâhlar reddedilir, ibadet yalnız Allah için sabit kınır.

Bu sebeple tevhid kelimesini yalnız dille söylemek yeterli değildir. Kul onun manasını bilmeli, gereğine inanmalı ve ibadetinde bunu gerçekleştirmelidir. Dua, kurban, adak, tevekkül, korku ve ümit gibi kulluk çeşitleri yalnız Allah’a yöneltilir. Lâ ilâhe illallah’ın hakikati budur.

DELİL

“Kim tâğûtu inkâr eder ve Allah’a iman ederse kopmak bilmeyen sapasağlam kulpa tutunmuştur.”
(Bakara, 256)

DERSİN ÖZÜ

Lâ ilâhe illallah; Allah’tan başka ibadet edilenleri reddetmek ve ibadeti yalnız Allah’a tahsis etmektir.

35.
DERSTÂĞÛTU
REDDETMEDEN
TEVHİD TAMAM OLMAZ

METİN

“Lâ ilâhe illallah” iki temel esası birlikte taşır: Allah’tan başka ibadet edilen bätıl ilâhları reddetmek ve ibadeti yalnız Allah’a tahsis etmek. Bu sebeple tevhid yalnızca Allah’a iman iddiasından ibaret değildir; Allah’ın dışında ibadet edilen şeylerin bätillığının da kabul edilmesi gerekir.

Tâğût, kulun Allah’ın koyduğu sınırı aşmasına sebep olan ve Allah’tan başka kendisine ibadet edilen, tâbi olunan veya Allah’a karşı itaat edilen bätıl merciler için kullanılan kapsamlı bir kavramdır. Ancak her günah işleyen veya her yönetici doğrudan tâğût diye isimlendirilmez. Kavramın kişilere uygulanması ilim, tafsilat ve şer’î ölçü gerektirir.

Kur’an iman ile tâğûtı reddetmeyi birlikte zikretmiştir. Bu, tevhidin hem nefy hem ispat üzerine kurulduğunu gösterir: “Lâ ilâhe” bätıl mabutları reddeder; “illallah” ise ibadeti yalnız Allah için sabit kılar. Mümin böylece yalnız Rabbine kulluk eder ve O’nun dışında ibadet edilenleri reddeder.

DELİL

“Kim tâğûtı inkâr eder ve Allah’a iman ederse kopmak bilmeyen sapasağlam kulpa tutunmuştur.”
(Bakara, 256)

DERSİN ÖZÜ

Tevhid; tâğûtı reddetmek ve ibadeti yalnız Allah’a tahsis etmektir.

36.
DERSİBADETİN BİR KISMINI
ALLAH'TAN BAŞKASINA
YÖNELTMEK TEVHİDİ BOZAR

METİN

Tevhid, ibadetin tamamını yalnız Allah'a tahsis etmeyi gerektirir. Kul namazını Allah için kıldığı hâlde duasını, kurbanını, adağını veya yalnız Allah'a mahsus olan gaybî yardım talebini başka bir varlığa yöneltirse ibadetin tamamını Allah'a hâlis kılmış olmaz. Çünkü Allah, kendisine hiçbir şeyin ortak koşulmamasını emretmiştir.

Şirk yalnızca bütün ibadetleri Allah'tan başkasına yapmakla gerçekleşmez. İbadet türlerinden herhangi birini Allah'tan başkasına yöneltmek de şirktir. Bir kimsenin Allah'a namaz kılması, oruç tutması veya Allah'ın yaratıcı olduğunu kabul etmesi; başka bir ibadeti yaratılmışıya yöneltmesini meşru hâle getirmez.

Bu sebeple Selef'in tevhid anlayışında mesele yalnızca "Allah'a ibadet ediyor musun?" sorusu değildir. Asıl soru, "İbadetinin tamamını yalnız Allah'a mı tahsis ediyorsun?" sorusudur. Mümin duasında, kurbanında, adağında, tevekkülünde, korkusunda ve ümidinde Rabbini birler; Allah'a ait ibadet hakkından hiçbir payı yaratılmışlara vermez.

DELİL

"Rabbin yalnız kendisine
ibadet etmenizi emretti."

(İsrâ, 23)

DERSİN ÖZÜ

Tevhid, bazı ibadetleri değil;
bütün ibadeti yalnız Allah'a tahsis etmektir.

37.
DERSDUA İBADETTİR
VE YALNIZ
ALLAH'A YÖNELTİLİR

METİN

Dua, kulun Rabbine muhtaçlığını göstermesinin en büyük şekillerinden biridir. Kul dua ederken istediği varlığın kendisini işittiğini, ihtiyacını bildiğini ve talebine cevap verebileceğini umar. Bu sebeple dua yalnızca bir söz veya çağrı değil, ibadetin özündendir.

Allah Teâlâ kullarına doğrudan kendisine dua etmelerini emretmiş ve duayı ibadet olarak isimlendirmiştir. Bu nedenle ölmüş bir kimseye, uzakta bulunan ve tabii sebeplerle yardım etmeye gücü yetmeyen bir varlığa gaybî yardım maksadıyla dua etmek, Allah'a mahsus olan ibadeti başkasına yöneltmektir.

Yaşayan ve gücü yeten bir insandan normal sebepler dâhilinde yardım istemek ise bununla aynı değildir. "Bana su ver", "Bunu taşımama yardım et" gibi talepler beşerî yardım kapsamındadır. Tevhidin yasakladığı şey, yalnız Allah'ın güç yetirebileceği hususlarda yaratılmışa dua ve istiğâse yöneltmektir. Mümin ihtiyacını Rabbine arz eder ve duasını yalnız O'na tahsis eder.

DELİL

"Rabbiniz şöyle buyurdu: Bana dua edin, size cevap vereyim. Bana ibadet etmekten büyüklük taslayanlar aşağılanmış olarak cehenneme gireceklerdir."

(Mü'min/Gâfir, 60)

DERSİN ÖZÜ

Dua ibadettir; ibadet ise
yalnız Allah'ın hakkıdır.

38.
DERSKURBAN VE ADAK
YALNIZ ALLAH İÇİN
YAPILIR

METİN

Kurban kesmek ve adakta bulunmak, yalnızca gelenek veya dünyevî bir davranış değildir. Allah'a yakınlaşma maksadı taşıdığında bunlar ibadet çeşitlerindendir. Bu sebeple ibadet maksadıyla yapılan kurban ve adak yalnız Allah'a tahsis edilir.

Bir peygamber, veli, kabir veya başka bir yaratılmış adına, ona yakınlaşmak, ondan bereket beklemek yahut gaybî bir fayda elde etmek maksadıyla kurban kesmek, Allah'ın hakkı olan bir ibadeti başkasına yöneltmektir. Aynı şekilde Allah'tan başkasına ibadet maksadıyla adak adamak da tevhidle bağdaşmaz.

Tevhid yalnız namaz ve duada değil, bütün ibadet çeşitlerinde Allah'ı birlemeyi gerektirir. Mümin namazını Allah için kıldığı gibi kurbanını da Allah için keser, ibadet olan adağını da yalnız O'na tahsis eder. Çünkü onun namazı, kurbanı, hayatı ve ölümü âlemlerin Rabbi Allah içindir.

DELİL

"De ki: Şüphesiz benim namazım, kurbanım, hayatım ve ölümüm âlemlerin Rabbi Allah içindir. O'nun hiçbir ortağı yoktur."

(En'âm, 162-163)

DERSİN ÖZÜ

Namaz nasıl yalnız Allah içinse, ibadet maksadıyla kesilen kurban ve yapılan adak da yalnız Allah içindir.

39.
DERSTEVEKKÜL, KORKU
VE ÜMİT
İBADETTİR

METİN

Tevhid yalnızca görünen ibadetleri Allah'a tahsis etmek değildir. Kalbin amelleri de ibadettir. Tevekkül, ibadet korkusu ve ibadet ümidi kulun Rabbine yönelttiği en büyük kalbî kulluklardandır. Bu sebeple kalbin Allah'a mahsus olan kulluğu da yalnız O'na tahsis edilmelidir.

Mümin sebeplere başvurur; fakat kalbini sebeplere bağlamaz. Rızkını, korunmasını ve işlerinin sonucunu Allah'tan bilir ve yalnız Rabbine tevekkül eder. Aynı şekilde Allah'ın azabından korkar, rahmetini ve mağfiretini umar. Yaratılmışlara karşı tabîi korku ve ümit ise bununla aynı değildir; insanın tehlikeden korkması veya bir kimsenin yapabileceği bir iyiliği umması tabîiidir.

Tevhidin ölçüsü, Allah'a mahsus olan kalbî ibadetleri yaratılmışlara vermemektir. Müminin kalbi sebeplerin ötesinde Allah'a dayanır, Allah'tan korkar ve Allah'ın rahmetini umar. Böylece dış amelleri gibi kalbinin kulluğunu da yalnız Rabbine tahsis eder.

DELİL

“Eğer müminler iseniz yalnız Allah'a tevekkül edin.”
(Mâide, 23)

DERSİN ÖZÜ

Tevhid yalnız bedenin değil,
kalbin ibadetlerini de yalnız Allah'a tahsis etmektir.

40.
DERSTEVHİDİN SONUCU:
DİNİ YALNIZ
ALLAH'A HÂLİS KILMAK

METİN

Tevhidin bütün meseleleri tek bir hakikatte birleşir: Kul, dinini ve ibadetinin tamamını yalnız Allah'a hâlis kılar. Allah'ı yaratıcı ve rızık verici bilmekle beraber dua, kurban, adak, tevekkül veya başka bir ibadeti yaratılmışıya yöneltmek tevhidin maksadına aykırıdır.

Peygamberlerin daveti insanları yalnız Allah'ın varlığını kabul etmeye değil, yalnız Allah'a kulluk etmeye çağırmıştır. Bu sebeple Lâ ilâhe illallah, bâtil mabutları reddetmeyi ve bütün ibadeti Allah'a tahsis etmeyi gerektirir. Salihlere sevgi, şefaât ümidi veya Allah'a yakınlaşma arzusu da Allah'tan başkasına ibadet etmeyi meşru hâle getirmez.

Mümin tevhidi yalnız öğrendiği bir bilgi olarak bırakmaz; hayatında gerçekleştirir. Duasını Allah'a eder, O'na tevekkül eder, O'ndan korkar, O'nun rahmetini umar ve ibadet maksadıyla kurbanını yalnız O'nun için keser. Tevhidin başlangıcı ilim, hakikati ihlâs ve ittibâ, sonucu ise bütün dini yalnız Allah'a tahsis etmektir.

DELİL

“Dikkat edin! Hâlis din yalnız Allah'ındır.”

(Zümer, 3)

DERSİN ÖZÜ

Tevhid; dini, kalbi ve bütün ibadetleri
yalnız Allah'a hâlis kılmaktır.